

САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ ТА ДЕЗЕРТИРСТВО (СТАТТІ 407 ТА 408 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ): ОСНОВНІ ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО КВАЛІФІКАЦІЇ

VOLUNTARY ABANDONMENT OF A MILITARY UNIT OR PLACE OF SERVICE AND DESERTION (ARTICLES 407 AND 408 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE): THE MAIN LEGAL POSITIONS OF THE SUPREME COURT REGARDING QUALIFICATIONS

Загиней-Заболотенко З.А., д.ю.н., професор,
в.о. завідувача відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою
Інститут держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України

Статтю присвячено дослідженню правових позицій Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у частині кваліфікації за статтею 407 «Самовільне залишення військової частини або місця служби» та статтею 408 «Дезертирство» Кримінального кодексу України. З аналізу як наукових джерел, так і вказаних правових позицій суду касаційної інстанції, зроблено висновок, що правові позиції загалом покликані сприяти єдності та стабільності судової практики, однаковому застосуванню кримінального закону в подібних випадках. Окрім того, правові позиції Верховного Суду в частині кваліфікації дій обвинувачених як самовільного залишення військової частини або місця служби чи дезертирства узгоджуються з усталеними підходами у доктрині кримінального права, що слід вважати важливим фактором належної взаємодії між науковцями та практиками, за якої вони почуті один одним, а результати судової практики у вигляді правових позицій Верховного Суду належно обґрунтовані основними доктринальними підходами. У свою чергу, результати наукових досліджень обумовлені аналізом судової практики в частині кваліфікації дій за статтями 407 та 408 Кримінального кодексу України. Зокрема, проаналізовано правові позиції Верховного Суду, які підтверджують наявність різного набору ознак складів кримінального правопорушення, передбаченого в різних частинах статті 407 Кримінального кодексу України, важливості встановлення факту початку та закінчення конкретним військовослужбовцем військової служби, що впливає на визнання його суб'єктом кримінальних правопорушень, передбачених статтями 407 та 408 Кримінального кодексу України; необхідності встановлення такої основної розмежувальної ознаки між самовільним залишенням військової частини або місця служби та дезертирством, як мета вчинення кримінального правопорушення, яка за наявності ознак дезертирства повинна полягати в прагненні назавжди ухилитися від проходження військової служби.

Ключові слова: самовільне залишення військової частини або місця служби, дезертирство, кваліфікація, розмежування, військово-службовець, правові позиції Верховного Суду, судова практика, кримінально-правова протидія, кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення.

The article is devoted to the study of legal positions of the Criminal Court of Cassation within the Supreme Court in terms of qualification under Article 407 "Unauthorized leaving of a military unit or place of service" and Article 408 "Desertion" of the Criminal Code of Ukraine. Based on the analysis of both scholarly sources and the above-mentioned legal positions of the court of cassation, it is concluded that the legal positions are generally intended to promote unity and stability of judicial practice, and uniform application of criminal law in similar cases. In addition, the legal positions of the Supreme Court in terms of qualifying the actions of the accused as unauthorized leaving of a military unit or place of service or desertion are consistent with the established approaches in the criminal law doctrine, which should be considered an important factor of proper interaction between scholars and practitioners, where they are heard by each other, and the results of judicial practice in the form of legal positions of the Supreme Court are properly substantiated by the main doctrinal approaches. In turn, the results of scientific research are based on the analysis of court practice in terms of qualification of actions under Articles 407 and 408 of the Criminal Code of Ukraine. In particular, the legal positions of the Supreme Court were analyzed, which confirm the presence of a different set of signs of the components of a criminal offense provided for in various parts of Article 407 of the Criminal Code of Ukraine, the importance of establishing the fact of the beginning and end of a specific military serviceman, which affects his recognition as a subject of criminal offenses, provided for by Articles 407 and 408 of the Criminal Code of Ukraine; the need to establish such a basic distinguishing feature between voluntarily leaving a military unit or a place of service and desertion, as the purpose of committing a criminal offense, which, in the presence of signs of desertion, should consist in the desire to permanently evade military service.

Key words: voluntary leaving a military unit or place of service, desertion, qualification, delimitation, serviceman, legal positions of the Supreme Court, judicial practice, criminal legal countermeasures, criminal liability, criminal offence.

Постановка проблеми. Важливою складовою належної кримінально-правової охорони порядку несення військової служби виступає судова практика, квінтесенцією якої є судова практика Верховного Суду (далі – ВС), а саме Касаційного кримінального суду (далі – ККС). Згідно з п. 6 ч. 1 ст. 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Верховний Суд забезпечує однакове застосування норм права судами різних спеціалізацій у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом. Як передбачено в частинах 5, 6 ст. 13 цього Закону, висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках ВС, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновки щодо застосування норм права, викладені в постановках ВС, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права [1]. Відповідно й аналіз правових позицій ВС щодо кримінально-правової охорони порядку несення військової служби є актуальним, особливо в сучасних умовах,

коли України перебуває у стані війни з російською федерацією. І забезпечення належного порядку несення військової служби є запорукою надійного захисту суверенітету нашої держави, недоторканості її територіальної цілісності, а також охороні прав та свобод громадян України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК) передбачається кримінальна відповідальність за самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407) і дезертирство (ст. 408). Якщо орієнтуватися на судову статистику, то в 2022 році за ст. 407 КК було засуджено 1 036 осіб, а за ст. 408 КК – 154 особи [2]. Вочевидь, кількість засуджених осіб за статтями 407 та 409 буде ще більшою. Так, станом на 20.11.2023 до судів надійшло 4 484 кримінальних проваджень за ст. 407 КК, з яких розглянуто було 2 756 проваджень та 431 кримінальне провадження за ст. 408 КК, з яких розглянуто 251 провадження.

Дослідженню самовільного залишення військової частини або місця служби, а також дезертирства при-

свячено чимало наукових праць. Йдеться про науковий доробок А. О. Кавунська, М. І. Карпенка, А. М. Ониськів, Н. О. Орловської, М. М. Сенько, Ю. П. Степанової, М. І. Хавронюка та інших. Проте у наукових працях указаних дослідників відсутній аналіз правових позицій ККС у частині формування єдності судової практики за статтями 407 та 408 КК.

Метою статті є аналіз правових позицій ВС стосовно кримінально-правової кваліфікації самовільного залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК) і дезертирства (ст. 408 КК).

Виклад основного матеріалу. Насамперед відзначимо, що ст. 407 КК є складною за будовою. Ця стаття складається з п'яти частин, з яких перші дві містять ознаки основних складів, а інші три – кваліфікованих складів злочину. Як зазначається в науковій літературі, «при формуванні складів кримінальних правопорушень, передбачених різними частинами ст. 407 КК, законодавець поєднав характеристики діяння (його тривалість) та суб'єкта їх вчинення: ч. 1 ст. 407 КК – військовослужбовець строкової служби, який вчинив «самовільне залишення» на строк понад 3 доби, але не більше 1 місяця; ч. 2 ст. 407 КК – будь-який військовослужбовець, крім військовослужбовця строкової служби, а також військовозобов'язаний та резервіст під час зборів, який вчинив «самовільне залишення» на строк понад 10 діб, але не більше 1 місяця, або хоч менше 10 діб, але більше 3 діб, вчинені повторно протягом 1 року; ч. 3 ст. 407 КК – будь-який військовослужбовець, а також військовозобов'язаний та резервіст під час зборів, який вчинив «самовільне залишення» на строк понад 1 місяць» [3, с. 513]. Такий же висновок фактично зроблений у постанові ККС від 12.10.2021 у справі № 661/5675/19. У ньому йдеться про те, що у частинах 1 та 2 ст. 407 КК передбачено самостійні склади кримінальних правопорушень, які відрізняються, зокрема, за суб'єктом: суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 407 КК, є військовослужбовець строкової служби, тоді як суб'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 цієї статті, – військовослужбовець (крім строкової служби). Суд касаційної інстанції переглядав рішення судів першої та апеляційної інстанцій, якими за ч. 4 ст. 407 КК засуджено військовослужбовця військової служби за контрактом, який з метою тимчасового ухилення від військової служби в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, без поважних причин не з'явився на службу 19.08.2019 та був відсутній за місцем її проходження до 31.08.2019.

ККС, даючи відповідь у постанові на аргумент захисника з приводу того, що дії військовослужбовця за контрактом неправильно кваліфіковані як «нез'явлення вчасно на службу без поважних причин», оскільки обов'язковою ознакою «нез'явлення на службу» є нез'явлення лише у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу, а із сформульованого обвинувачення незрозуміло, на якій підставі цей військовослужбовець повинен був прибути на військову службу саме 19.08.2019, обґрунтовано сформулював таку правову позицію: кримінальна відповідальність за частинами 2–5 ст. 407 КК, на відміну від ч. 1 цієї статті, настає незалежно від того, за яких обставин військовослужбовець не з'явився вчасно на військову службу: у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу. Наявність поважних причин у військовослужбовця своєчасно не з'явитися на військову службу має бути підтверджена належними та допустимими доказами [4].

Суб'єкт самовільного залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК України), як було зазначено вище, чітко визначений у диспозиціях частин цієї статті. На думку М. І. Панова, «для визнання особи суб'єктом

військових злочинів важливе значення має встановлення початку і закінчення проходження військової служби, оскільки вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого розділом XIX Особливої частини КК, тільки у цей проміжок часу, тобто у період проходження військової служби, дає підстави визнавати це діяння злочином проти встановленого порядку несення військової служби» [5, с. 15]. М. І. Хавронюк зазначає, що «підставою виникнення правовідносин, пов'язаних з проходженням військової служби, є відповідний юридичний факт. Якщо він відсутній, то і такі відносини з точки зору права визнаються нікчемними – такими, що не тягнуть жодних правових наслідків. Неправильні дії працівників органів державного управління, внаслідок порушень з боку яких особа була призвана на військову службу незаконно, не можуть погіршувати становище громадянин» [6, с. 1128].

А. М. Ониськів, посилаючись на нормативні документи, що регламентують порядок проходження військової служби, вказує, що «для встановлення підстав кримінальної відповідальності за вчинення злочинів проти порядку проходження військової служби слід встановлювати момент її закінчення. Згідно з ч. 2 ст. 24 ЗУ «Про військовий обов'язок і військову службу» передбачено, що закінчення проходження військової служби вважається день виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини (військового навчального закладу, установи тощо) у порядку, встановленому положеннями про проходження військової служби громадянами України. У Положенні про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України (далі – ЗСУ) детально регламентується процедура звільнення військовослужбовця з військової служби. Так, у п. 242 уточняється відповідне законодавче положення та вказується, що кінцевим моментом проходження військової служби є виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини і направлення на військовий облік до районного (міського) військового комісаріату за вибраним місцем проживання [7, с. 177].

Питання про те, як правильно слід підходити до встановлення того, чи було припинено військовослужбовцем здійснення військової служби, а отже до визначення наявності/відсутності ознак складів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 407 КК, вирішувалося ц судом касаційної інстанції. Так, ККС переглядав рішення судів першої та апеляційної інстанцій, якими військовослужбовця за контрактом було засуджено за ч. 4 ст. 407 КК. Як було визнано встановленим судом першої інстанції та підтверджено ухвалою суду апеляційної інстанції, військовослужбовець, який проходив військову службу за контрактом, в порушення вимог статей 17, 65 Конституції України, пунктів 1, 2 ст. 1, п. 4 ст. 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», статей 11, 16 Статуту внутрішньої служби ЗСУ, статей 1, 4 Дисциплінарного статуту ЗСУ, незаконно припинив виконувати свій конституційний обов'язок по захисту Вітчизни, незалежності, територіальної цілісності України та вчасно не з'явився на службу без поважних причин в умовах особливого періоду (крім воєнного стану) до військової частини. Оскаржуючи рішення судів першої та апеляційної інстанцій, засуджений фактично стверджував, що не є суб'єктом складу кримінального правопорушення, вчинення якого йому інкримінується. На обґрунтування своїх вимог стверджує, що він не укладав новий контракт на проходження військової служби у 2014 р., а підпис у ньому не належить йому, що підтверджено висновком судово-почеркознавчої експертизи, а тому він не мав обов'язку проходити військову службу. Вважає, що у 2018 р. всупереч вимогам чинного законодавства було видано наказ про направлення його для проходження військової служби у військовій частині. На підтвердження своїх вимог зазначає, що з січня 2015 р. йому не виплачувалося відповідне

грошове утримання, яке б свідчило про його перебування на військовій службі [8].

Переглянувши рішення судів першої та апеляційної інстанцій в касаційному порядку, ККС зробив такий правовий висновок: дії військовослужбовця, який у встановленому законом порядку не був звільнений з військової служби та який не з'явився на службу без поважних причин в умовах особливого періоду (крім воєнного стану) до військової частини у зв'язку з завершенням строку дії контракту, підлягають кваліфікації за ст. 407 КК. Завершення строку дії контракту автоматично не позбавляє особу статусу військовослужбовця та не звільняє його від виконання обов'язків військової служби. Неотримання військовослужбовцем грошового забезпечення на підставі наказу командира військової частини у зв'язку з самовільним залишенням служби не свідчить про те, що особа припинила військову службу. Такий висновок було мотивовано, зокрема, тим, що накази про звільнення з військової служби оголошуються командирами військових частин. Після цього військовослужбовець повинен здати в установлені строки посаду та підлягає розрахунку, виключенню зі списків особового складу військової частини та направленню на військовий облік до військового комісаріату за місцем проживання. Сам факт завершення строку дії контракту автоматично не позбавляє особу статусу діючого військовослужбовця та не звільняє від необхідності виконання обов'язків військової служби. Для звільнення з військової служби в умовах особливого періоду необхідно звернутися з відповідним рапортом, підготувати документи для звільнення, провести розрахунок вислуги років, розрахунок і виплату грошового забезпечення, видачу та утримання майна, здачу зброї, отримання документів для постановки на облік військовозобов'язаних. Тобто, на думку ККС, військовослужбовець, який був обізнаний з порядком звільнення з військової служби, оскільки він підтвердив цей факт в суді першої інстанції, порушив порядок звільнення з військової служби [8].

Погодитися з таким підходом суду касаційної інстанції складно, оскільки саме по собі порушення військовослужбовцем порядку звільнення з військової служби не може свідчити про те, що в його діях має місце склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 407 КК України. Для цього необхідно встановити наявність й інших ознак складу цього кримінального правопорушення, зокрема прямий умисел та мету тимчасово ухилитися від військової служби, чого в цьому випадку, на наш погляд, зроблено не було.

Проте, незважаючи на те, що остаточне рішення та мотивування ККС факту наявності в діях військовослужбовця за контрактом складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 407 КК, є дискусійним, все ж загалом правова позиція ККС є важливою для забезпечення сталості та єдності судової практики, оскільки у відповідній постанові звертається увага на те, що для кваліфікації за будь-якою частиною ст. 407 КК слід пересвідчитися, що особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, є суб'єктом відповідного кримінального правопорушення. Зокрема встановленню підлягає як факт початку проходження особою воєнної служби, так і факт її завершення. У разі, якщо такі юридичні факти не встановлені, особа не може нести кримінальної відповідальності за ст. 407 КК.

У теорії кримінального права фактично аксіоматичним та таким, що не може бути поставленим під сумнів, є твердження про розмежувальні ознаки між самовільним залишенням військової частини або місця служби (ст. 407 КК) і дезертирством (ст. 408 КК). Наприклад, А. М. Ониськів стверджує, що «розмежувальною ознакою між цими суміжними складами злочинів є не наявність (відсутність) відповідної мети, а її *зміст*. Метою самовільного залишення військової частини або місця служби є мета *тимчасово* ухилитися від проходження військової служби,

а метою дезертирства – мета ухилитися від проходження військової служби *назавжди*. Правильне встановлення змісту мети дозволяє належно розмежувати склади злочинів, передбачених у ст. ст. 407 та 408 КК» [7, с. 188].

ВС у постанові від 01.12.2022 у справі № 297/2178/21 зробив такий правовий висновок: дезертирство (ст. 408 КК) та самовільне залишення військової служби або місця служби (ст. 407 КК) є суміжними складами кримінальних правопорушень, які розмежовуються, зокрема, за ознаками суб'єктивної сторони. Обов'язковою ознакою дезертирства є мета ухилитися від військової служби не тимчасово, а назавжди. Водночас військовослужбовець може заявляти про свій намір ухилитися від військової служби взагалі або ухилитися від неї протягом невизначеного часу (наприклад, доки його не затримують). Фактичний строк відсутності військовослужбовця в місці служби при дезертирстві може не перевищувати однієї доби, що має значення виключно для призначення покарання [9].

Тобто, в цій правовій позиції підкреслюється, що власне мета виступає основною розмежувальною ознакою між суміжними складами кримінальних правопорушень, передбачених статтями 407 та 408 КК, а певні об'єктивні обставини, зокрема щодо тривалості відсутності особи у місці проходження військової служби або в військової частині самі по собі значення для кваліфікації не мають. Тому, наприклад, якщо військовослужбовець був відсутній менше доби у військової частині або в місці служби, однак було доведено належними та допустимими доказами наявність в нього мети ухилитися від проходження військової служби назавжди, є всі підстави кваліфікувати його дії як дезертирство, а не як самовільне залишення військової частини або місця служби.

Підтвердження попередньої правової позиції міститься і в постанові ВС від 18.04.2023 у справі № 761/14205/13-к. У ній вказано, що для встановлення ознак складу злочину, передбаченого ст. 408 «Дезертирство» КК, судам належить досліджувати та брати до уваги докази, які підтверджують наявність у військовослужбовця мети ухилитися від військової служби. Апеляційний суд під час нового судового розгляду повинен, зокрема, перевірити доводи в апеляційній скарзі прокурора, які вказують на наявність у діях виправданого військовослужбовця (військового комісара) мети уникнути військової служби, як-то відсутність дозволу у військовослужбовця на відпустку, а також його рапортів на відпустку, достовірну обізнаність військовослужбовця щодо обраного стосовно нього запобіжного заходу у вигляді підписки про невиїзд, який унеможливило самовільне залишення території України, намагання військовослужбовця залишити територію України та його затримання під час прикордонного контролю [10]. У вказаній постанові ВС переглядалися рішення судів першої та апеляційної інстанцій, відповідно до яких військового комісара (військовослужбовця) було визнано невинуватим у вчиненні дезертирства. За обставинами справи військовий комісар (військовослужбовець) обвинувачувався органом досудового розслідування, зокрема, у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 15 – ч. 1 ст. 408 КК. Військовому комісару було пред'явлено обвинувачення у вчиненні ним як депутатом місцевої ради, злочину, передбаченого за ч. 2 ст. 368 КК. У зв'язку з цим 11.12.2009 місцевий судом стосовно нього обрано запобіжний захід у вигляді підписки про невиїзд. Цього ж дня військовим прокурором винесено постанову про заборону військовому комісару виїжджати за межі України, яку направлено для виконання до Адміністрації ДПСУ. Окрім того, 15.12.2019 військового комісара відсторонено від зайняття відповідної посади. Військовий комісар згідно з розпорядженням Головнокомандувача ЗСУ перебував до 13.12.2012 у розпорядженні військового комісара миського військового комісаріату. На період відсторонення від

посади військовому комісару було визначено місце проходження військової служби – міський військовий комісаріат. З метою ухилитися від військової служби, а також маючи намір уникнути кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 368 КК, військовий комісар 30.07.2011 самовільно залишив місце служби, пройшов в аеропорту митний контроль, контроль на авіаційну безпеку та розпочав проходження прикордонного контролю для виїзду за межі України. Однак під час цього контролю працівники ДПСУ виявили, що військовому комісару заборонено виїзд за межі України, а тому відмовили йому у виїзді, чим перешкодили доведенню ним до кінця злочину.

Вказане рішення суду касаційної інстанції, на нашу думку, є цілком обґрунтованим, оскільки всі дії, вчинені цим військовослужбовцем, свідчать про те, що він мав намір ухилитися від проходження військової служби назавжди.

Висновки. Таким чином, підводячи підсумки нашого дослідження правових позицій ВС у частині кваліфікації дій особи за статтями 407 та 408 КК, вбачається, що вони покликані сприяти єдності та стабільності судової практики, однаковому застосуванню кримінального закону в подібних випадках. Окрім того, правові позиції ВС у частині кваліфікації дій обвинувачених як самовільного залишення військової частини або місця служби або дезертирства узгоджується з усталеними підходами у доктрині кримінального права, що слід вважати важливим фактором взаємодії між науковцями та практиками, за якої вони почуті один одним, а результати судової практики у вигляді правових позицій ВС належно обґрунтовані основними доктринальними підходами. У свою чергу, результати наукових досліджень обумовлені аналізом судової практики в частині кваліфікації дій за статтями 407 та 408 КК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n249> (дата звернення: 25.12.2023).
2. Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання (Форма № 6). Офіційний вебсайт «Судова влада». URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2022 (дата звернення: 25.12.2023).
3. Орловська Н. А., Степанова Ю. П. Самовільне залишення військової частини або місця несення служби: кримінально-правові ознаки і проблеми кваліфікації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 511–515. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2022/122.pdf (дата звернення: 25.12.2023).
4. Постанова Верховного Суду від 12.10.2021 у справі № 661/5675/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100359500> (дата звернення: 25.12.2023).
5. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини): навч. посіб. / Г. М. Анісімов, Ю. П. Дзюба, В. І. Касинюк та ін.; за ред. М. І. Панова. Харків: Право, 2011. 184 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 7-ме вид., переробл. та допов. Київ: Юридична думка, 2010. 1288 с.
7. Ониськів А. М. Кримінальна відповідальність за порушення порядку проходження військової служби, вчинені в умовах особливого періоду або в бойовій обстановці: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Київ: ун-т права НАН України; Ін-т держави і права ім. В. В. Корецького НАН України. Київ, 2017. 268 с.
8. Постанова Верховного Суду від 20.04.2023 у справі № 748/1376/20 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110428143> (дата звернення: 25.12.2023).
9. Постанова Верховного Суду від 01.12.2022 у справі № 297/2178/21 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834089> (дата звернення: 25.12.2023).
10. Постанова Верховного Суду від 18.04.2023 у справі № 761/14205/13-к URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110367831> (дата звернення: 25.12.2023).